

Portugal: hem arribat al final de la recuperació daurada del mercat laboral?

La reducció de l'atur ha estat l'aspecte més significatiu de la recuperació de l'economia portuguesa en els últims anys, fins al punt que el nombre d'aturats és, en l'actualitat, inferior al registrat abans de la crisi financera del 2008.¹ A més a més, cal recular fins al final del 2002 per trobar una taxa d'atur tan baixa com la registrada al segon semestre del 2018 (el 6,7%). Ateses la desacceleració de l'economia que s'espera per al 2019 i l'estabilització recent de la taxa d'atur, cal analitzar l'evolució futura de la desocupació.

Aquesta qüestió requereix parlar del concepte de taxa d'atur natural, és a dir, la taxa més enllà de la qual la reducció de l'atur genera pressions salarials o inflacionistes creixents (també anomenada NAWRU o NAIRU, per les sigles en anglès).² Malgrat que la taxa d'atur natural no s'observa de forma directa, el seu vincle amb la inflació ens permet estimar-la a partir de la relació entre la taxa d'atur i la inflació observades (l'anomenada corba de Phillips). En concret, si es produeix una acceleració sostinguda de les pressions inflacionistes i salarials per damunt dels seus nivells raonables (com, per exemple, una inflació del 2%), podem deduir que la taxa d'atur observada es troba per sota de la seva taxa natural.

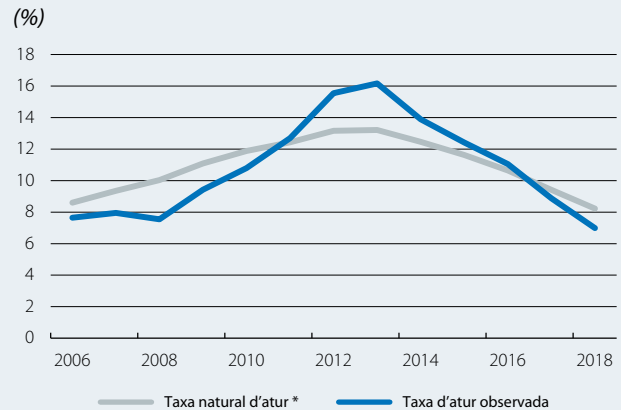
Què sabem de la taxa d'atur natural de Portugal? Com es pot observar al gràfic adjunt, entre el 2008 i el 2013, tant la taxa d'atur observada com la natural van augmentar ràpidament, la qual cosa suggereix que el mercat laboral es va veure afectat tant pel cycle econòmic com per factors estructurals. De fet, durant períodes de crisis, la menor activitat econòmica provoca, en una primera fase, la reducció o el final de l'activitat de les empreses, la qual cosa destrueix llocs de treball. A mesura que la crisi s'intensifica, augmenta també el temps durant el qual les persones estan aturades. Això dificulta el seu reingrés en el mercat laboral, ja que les competències d'aquests aturats es van deteriorant i deixen d'ajustar-se a les exigències del mercat. En aquest context, el nombre d'aturats de llarga durada augmenta, tal com va succeir a Portugal entre el 2008 i el 2013.³ A més a més, l'atur estructural s'agreuja per aquesta pèrdua de competències i també per un major desequilibri entre les competències exigides pel mercat i les que tenen els treballadors (l'anomenat *skills mismatch*), situació que es va observar en l'última recessió tant a Portugal com en altres economies de la zona de l'euro (probable-

1. El 2018, es van registrar, de mitjana, gairebé 364.000 aturats (dades disponibles fins al novembre), una xifra sensiblement inferior als 418.000 del 2008.

2. NAIRU (*non-accelerating inflation rate of unemployment*) i NAWRU (*non-accelerating wage rate of unemployment*) són les taxes d'atur compatibles amb una inflació i amb un creixement salarial estables.

3. El 2013, els aturats de llarga durada representaven el 62% del total d'aturats.

Portugal: mesuraments de l'atur

Nota: * Taxa d'atur compatible amb un creixement estable dels salaris (l'anomenada NAWRU, de l'anglès *non-accelerating wage rate of unemployment*) calculada per la Comissió Europea.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades de la Comissió Europea i de Datastream.

ment, per la crisi a la construcció, que va comportar la consegüent destrucció de nombrosos llocs de treball en aquest sector).⁴

No obstant això, amb la recuperació econòmica, una part d'aquests factors estructurals es desfan. Així, com es percep al gràfic, la taxa d'atur natural ha disminuït fins al 8,2% el 2018 (segons les estimacions de la Comissió Europea). Aquesta xifra és superior a la taxa d'atur observada (que, probablement, es va situar en el 7% el 2018), la qual cosa reflecteix una major maduresa del mercat laboral i suggereix la possibilitat de dinàmiques salarials més fermes. De fet, la remuneració mitjana mensual neta dels treballadors assalariats va créixer, de mitjana, el 3,8% interanual en els tres primers trimestres del 2018, tot i que és possible que aquesta evolució reflecteixi també altres factors.⁵ Així mateix, altres tendències també reflecteixen la major maduresa del mercat laboral. En concret, la taxa d'atur es va estabilitzar en el 6,7% al desembre per segon mes consecutiu i el creixement de l'ocupació s'ha desaccelerat, tot i que encara hi ha marge de recuperació en sectors en què les empreses tenen dificultats per trobar personal adequat (com a la construcció).⁶

En definitiva, amb la recuperació del mercat laboral ben consolidada, és possible que la davallada de l'atur contribueixi a unes pressions salarials més fermes en el futur. No obstant això, cal interpretar amb cautela les estimacions de la taxa d'atur natural, ja que varien al llarg del temps i en funció de la metodologia amb la qual són calculades.⁷

4. Banc Central Europeu (2014), «The impact of the economic crisis on euro area labour markets», *Butlletí Mensual*, novembre.

5. Per exemple, l'eliminació total d'un impost addicional sobre la renda que s'havia establert el 2011.

6. Així ho reflecteix l'enquesta anual de costos de l'entorn del 2017.

7. Banc Central Europeu (2015), «Comparisons and contrasts of the impact of the crisis on euro area labour markets», *Occasional Paper Series*.